


# Історія розвитку Всесвіту

The background of the slide is a deep blue, star-filled space. A prominent feature is a galaxy with a bright, glowing yellowish-white core and a spiral structure of reddish-brown dust and gas. The galaxy is oriented diagonally across the frame. Numerous individual stars of various colors (white, blue, yellow) are scattered throughout the dark blue background.

- 
- **Всесвіт** — весь матеріальний світ, різноманітний за формами, що їх приймає матерія та енергія, включаючи усі галактики, зорі, планети та інші космічні тіла.
  - Всесвіт постійно розширюється. Той момент з якого Всесвіт почав розширюватися, прийнято вважати її початком.
  - Тоді почалася перша ера в історії всесвіту, її називають "великим вибухом".



# Теорія Великого вибуху

Основною теорією виникнення Всесвіту вважається теорія про Великий вибух, який відбувся приблизно 13,73 млрд років з подальшим розширенням Всесвіту. В результаті Великого вибуху виникла матерія, енергія, простір і час. Вчені вважають, що після Великого вибуху Всесвіт був неймовірно розжарений. Приблизно через 10 секунд сформувались атомні частинки — протони, електрони і нейтрони; атоми водню і гелію, з яких складаються більшість зірок, утворилися лише через декілька сотень тисяч років після Великого вибуху, коли Всесвіт значно розширився в розмірах і охолов.

- Пропонувалися також і інші теорії, наприклад теорія стаціонарного Всесвіту, яка, втім, втратила прихильників після відкриття реліктового випромінювання в середині 1960-их.

- Вчені підраховували, що якщо Великий вибух відбувся приблизно 14 млрд років тому, Всесвіт мав охолонути до температури близько трьох градусів Кельвіна. Використовуючи радіотелескопи, вчені зареєстрували радіо-шуми, які відповідають даній температурі, на всьому зоряному небі й вважають їх відголосками після Великого вибуху.

- Всесвіт на початку існування мав настільки маленькі розміри, що тоді не було ні галактик, ні зір і навіть ще не існували елементарні частинки. Густина та температура новонародженого Всесвіту досягали великих значень. Цей початковий момент народження називають сингулярністю (від. лат. – єдиний)
- Потім густина і температура Всесвіту почали знижуватись і стали утворюватися елементарні частинки, атоми і галактики.

# Еволюція Всесвіту

- Процес еволюції Всесвіту відбувається дуже повільно. Адже Всесвіт в багато разів старший астрономії і взагалі людської культури. Зародження і еволюція життя землі є лише незначною ланкою в еволюції Всесвіту. І усе ж таки дослідження, проведені у нашому столітті, відкрили завісу.



- Сучасні астрономічні спостереження свідчать, що початком Всесвіту, приблизно десять мільярдів років.
- На початковому етапі: розширення Всесвіту з фотонів народжувалися частинки й античастинки.
- Усю історію нашого Всесвіту можна розділити на чотири ери – адронна, лептонна, випромінювання та речовини.



# Адронна ера

- При дуже високих температур і щільності від початку існування Всесвіту матерія складалася з елементарних частинок. Речовина на етапі складається, передусім, з адронів.
  - Через мільйонну частку секунди з народження Всесвіту, температура  $T$  впала на 10 більйонів Кельвінов(1013K).
- Нейтрони могли далі розпадатися в протони, які далі не розпадалися, інакше порушився закон збереження барионного заряду. Розпад гіперонів відбувався на етапі з  $10^{-6}$  до  $10^{-4}$  секунди.
  - На момент, коли вік Всесвіту досяг однієї десятитисячної секунди, температура її знизилася до 1012K.



# Лептонная эра.

- Коли енергія частинок і фотонів знизилася не більше від 100 Мев до 1 Мев, в речовині було багато лептонів. Температура була досить високої, щоб забезпечити інтенсивне виникнення електронів, позитронів і нейтрино. Бариони (протони і нейтрони), котрі пережили адронну еру, стали по порівнянню з лептонами і фотонами зустрічатися набагато рідше.

- Лептонна ера починається з розпаду останніх адронів і закінчується за кілька секунд при температурі  $10^{10}\text{K}$ , коли енергія фотонів зменшилася до 1 Мев і матеріалізація електронів і протонів припинилася. Під час цього етапу починається незалежне існування електронного і мюонного нейтрино, які ми називаємо “реліктовими”. Весь простір Всесвіту наповнилося величезною кількістю реліктових електронних і мюонних нейтронів.

# Фотонна ера чи ера випромінювання

- На зміну лептонній ері прийшла ера випромінювання, щойно температура Всесвіту знизилася до  $10^{10}\text{K}$ , а енергія гама фотонів досягла  $1\text{ Мев}$ , відбулася анігіляція електронів і протонів. Анігіляція електронів і протонів тривала далі, поки тиск випромінювання не повністю відокремив речовину від антиречовини. З часу адронної і лептонної ери Всесвіт був заповнений фотонами. Наприкінці лептонної ери фотонів було у два мільярди разів більше, ніж протонів і електронів. Найважливішою складовою Всесвіту після лептонної ери стають фотони.

- У результаті розширення Всесвіту знижувалася щільність енергії фотонів і частинок. Зі збільшенням відстані у Всесвіті вдвічі, обсяг зріс у вісім разів. Інакше кажучи, щільність частинок і фотонів знизилася увосьмеро. Але фотони у процесі розширення поведуться інакше, ніж частки. Тоді як енергія спокою під час розширення Всесвіту не змінюється, енергія фотонів у результаті розширення зменшується.
  - Переважна більшість у Всесвіті фотонної складової над складовою частинок протягом ери випромінювання зменшувалася до тих пір, доки не зникла повністю. На той час обидві складові прийшли у рівновагу.
- Закінчується ера випромінювання та водночас період «Великого Вибуху». Так виглядав Всесвіт у віці приблизно 300 000 років.

# Зоряна ера.

- Після «Великого Вибуху» настала тривала ера речовини, епоха переважання частинок. Ми називаємо її зоряною ерою. Вона триває з часу завершення «Великого Вибуху» до наших днів.
- У порівнянні з періодом «Великого Вибуху» її розвиток представляється начебто уповільненим.
- Це відбувається за рахунок низької густини і температури. Отже, еволюцію Всесвіту можна порівняти з феєрверком, який закінчився. Залишилися палаючі іскри, попіл і дим.
- Вибух суперновітньої зорі чи гігантський вибух галактики - незначні явища порівняно з великим вибухом.